

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ВІДПОВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ESG-КРИТЕРІЯМ НА МІКРОРІВНІ

©2024 ЛАГОДІЄНКО О. В.

УДК 339.187

JEL Classification: M14; Q56; D22; L21; G30

Лагодієнко О. В.

Методика оцінки відповідності підприємств ESG-критеріям на мікрорівні

Статтю присвячено теоретико-методичним питанням оцінки відповідності підприємств ESG-критеріям на мікрорівні. Актуальність заданої тематики та наявність невисвітлених раніше частин загальної проблеми обумовили мету дослідження, а саме розробка методики оцінки відповідності підприємств критеріям ESG на мікрорівні. У статті запропоновано методика оцінки відповідності підприємств ESG-критеріям на мікрорівні, яка, на відміну від існуючих, забезпечує систематичний підхід до оцінки екологічної (Environmental, E), соціальної (Social, S) та управлінської (Governance, G) складових діяльності компанії. Розроблена методологія враховує як загальні показники для всіх підприємств, так і галузеві особливості, що дозволяє здійснити комплексну оцінку з урахуванням специфіки кожної компанії. Система оцінювання базується на рейтинговій моделі, де кожному показнику присвоюється бал — 0, 0,5 або 1, що відображає рівень відповідності критеріям сталого розвитку. Інтегральний показник ESG формується на основі середнього арифметичного балів за всіма трьома категоріями. Це дозволяє класифікувати підприємства за рівнями відповідності: від початкового рівня (C) до передового (A). Запропонована методика дає можливість підприємствам отримати чітке уявлення про свою відповідність ESG-стандартам, виявити слабкі місця та сфери, які потребують покращення. Особливу увагу в методиці приділено екологічному менеджменту, впливу на довкілля, управлінню ресурсами, а також взаємодії зі стейкхолдерами та системі корпоративного управління. В дослідженні обґрунтовано, що запропонована методика сприяє підвищенню ефективності впровадження ESG-принципів на підприємствах, допомагаючи їм адаптуватися до вимог ринку та інвесторів, що орієнтуються на сталий розвиток. Запропонована система, порівняно з існуючими, є універсальною і може бути застосована для оцінки підприємств різних галузей економіки, зокрема фінансового та промислового секторів. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розширення показників, автоматизацію процесу оцінки та адаптацію методики до міжнародних ринків, що зробить її ще більш релевантною для глобального бізнесу.

Ключові слова: ESG-критерії, оцінка відповідності, сталий розвиток, екологічний менеджмент, соціальна відповідальність, корпоративне управління, рейтингові моделі, бальна система оцінювання, екологічна стійкість.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-3-178-187>

Табл.: 16. **Формул:** 1. **Бібл.:** 8.

Лагодієнко Олег Вікторович – кандидат економічних наук, докторант кафедри цифрових технологій фінансових операцій, Одеський національний технологічний університет (вул. Канатна, 112, Одеса, 65039, Україна)

E-mail: oleg@ethicontrol.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1731-5845>

UDC 339.187

JEL Classification: M14; Q56; D22; L21; G30

Lagodiyenko O. V. The Methodology for Evaluating ESG Compliance with the Micro-Level Criteria

The article is devoted to the theoretical and methodological issues of assessing the compliance of enterprises with ESG criteria at the micro level. The relevance of the given topic and the presence of previously uncovered parts of the general problem determined the purpose of the study, namely the development of a methodology for assessing the compliance of enterprises with ESG criteria at the micro level. The article proposes a methodology for assessing the compliance of enterprises with ESG criteria at the micro level, which, unlike the existing ones, provides a systematic approach to assessing the environmental (E), social (S) and governance (G) components of companies' activities. The developed methodology takes into account both general indicators for all enterprises and industry specifics, which allows for a comprehensive assessment taking into account the specifics of each company. The assessment system is based on a rating model, where each indicator is assigned a score of 0, 0.5 or 1, which reflects the level of compliance with the criteria of sustainable development. The integral ESG indicator is formed on the basis of the arithmetic mean of the scores for all three categories. This makes it possible to classify enterprises according to levels of compliance: from the initial level (C) to the advanced (A). The proposed methodology enables enterprises to get a clear picture of their compliance with ESG standards, identify weaknesses and areas for improvement. Particular attention in the methodology is paid to environmental management, environmental impact, resource administration, as well as interaction with stakeholders and the corporate governance system. The study substantiates that the proposed methodology contributes to improving the efficiency of the implementation of ESG principles in enterprises, helping them to adapt to the requirements of the market and investors focused on sustainable development. The proposed system, in comparison with the existing ones, is universal and can be used to assess enterprises in various sectors of the economy, in particular the financial and industrial sectors. Further research could be aimed at expanding the indicators, automating the assessment process, and adapting the methodology to international markets, making it even more relevant to global business.

Keywords: ESG criteria, compliance assessment, sustainable development, environmental management, social responsibility, corporate governance, rating models, scoring system, environmental sustainability.

Tabl.: 16. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 8.

Вступ. У зв'язку зі зростаючою увагою до екологічних, соціальних та управлінських аспектів діяльності компаній (ESG) підприємства стикаються з викликами у вимірюванні та оцінці власної відповідності цим критеріям. Проблема полягає в тому, що існує велика кількість індикаторів, які варіюються залежно від галузі, масштабу та регіональних особливостей підприємства. При цьому відсутність уніфікованої методології на мікрорівні ускладнює систематичний аналіз діяльності підприємств щодо їхнього впливу на довкілля, суспільство та корпоративне управління. Питання оцінки відповідності ESG-принципам стає ще більш актуальним через те, що відсутність такої оцінки може призвести до репутаційних ризиків, зниження інвестиційної привабливості, а також до регуляторних санкцій. Таким чином, розробка методики оцінки, яка включала б адекватні показники та критерії, що охоплюють всі три компоненти ESG на мікрорівні, є ключовим викликом для наукової та бізнес-спільноти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання відповідності підприємств ESG-критеріям та методик визначення ступеня даної відповідності стали предметом дослідження таких зарубіжних і вітчизняних учених, як Васильчук І. П., Воронько-Невіднича Т. В., Деліні М. М., Катрич Д. А., Носенко В. О., Собчишин В. М., Тивончук О. І., Хрипко А. А., Escrig-Olmedo E., Munoz-Torres M. J., Fernandez-Izquierdo M. A., Jacquet-Lagrezze E., Siskos Y., Saaty T. L., Peniwati K. [1–8]. Незважаючи на наявність наукових досліджень згаданих та інших науковців, існує значна кількість питань, які потребують подальшого дослідження у сфері методики оцінки відповідності підприємств ESG-критеріям на мікрорівні.

Метою дослідження є розробка методики оцінки відповідності підприємств критеріям ESG на мікрорівні.

Викладення основного матеріалу дослідження. Дослідивши вже наявні методологічні підходи до оцінки підприємств відповідності ESG-критеріям, узагальнивши їх, нами було запропоновано удосконалити існуючі моделі з метою врахування специфічних галузевих особливостей підприємств та впровадження більш гнучкої системи оцінювання на мікрорівні. Сучасні підходи часто не враховують індивідуальних факторів, таких як розмір підприємства, його регіональна діяльність і галузева специфіка, що знижує об'єктивність оцінки. Удосконалена нами методика дозволяє більш точно оцінювати екологічні (E), соціальні (S) та управлінські (G) показники підприємства, застосовуючи рейтингову систему на основі бальної оцінки. Важливою складовою є диференціація критеріїв для різних галузей, що підвищує релевантність оцінки.

Запропонована методологія оцінки відповідності підприємства ESG-критеріям є системним підходом до оцінки підприємства, який базується на використанні набору базових та галузевих показників, згрупованих у три основні категорії:

- E – Environmental (екологія / довкілля);
- S – Social (соціальна відповідальність);
- G – Governance (корпоративне управління).

В основі запропонованої методології оцінки відповідності ESG-критеріям закладена процедура присвоєння ESG-рейтингу, тобто рейтингова модель. Авторська рейтингова модель застосовує бальну систему оцінювання для кожної з цих трьох категорій (ESG). Оцінювання підприємств в рамках кожної категорії здійснюється на основі певного набору показників, за якими підприємству присвоюються бали: 0, 0,5 або 1 (в окремих випадках 0 або 1), залежно від критеріїв.

Основні відмінності в показниках спостерігаються у категоріях «E» та «S», де показники визначаються за галузевим принципом. Для категорії «G» показники уніфіковані для всіх галузей. Підхід до формування набору показників передбачає використання виключно релевантних критеріїв, визначених через аналіз специфіки діяльності підприємства. Нерелевантність кожного критерію обґрунтовується окремо.

Оцінка відповідності підприємства ESG-критеріям, що відповідає рейтинговій оцінці, обчислюється як середньоарифметичне значення балів за всіма трьома категоріями: E, S, G. Проведення комплексного (якісного та кількісного) аналізу завершується визначенням інтегрального показника оцінки відповідності підприємства ESG-критеріям.

Інтегральний показник визначається на основі підсумкового бала, який обчислюється як середнє арифметичне балів, отриманих за трьома блоками E, S і G, з подальшим співвіднесенням його з таблицею відповідності розрахунковому рейтингу:

$$I_{ESG} = \frac{1}{3} \times \left(\frac{\sum_{i=1}^L E_i}{L} + \frac{\sum_{i=1}^M S_i}{M} + \frac{\sum_{i=1}^N G_i}{N} \right),$$

де I_{ESG} – інтегральний показник оцінки відповідності підприємства ESG-критеріям;

- $E_i (i=1, \dots, L)$ – набір L -релевантних змінних блоку E;
- $S_i (i=1, \dots, M)$ – набір M -релевантних змінних блоку S;
- $G_i (i=1, \dots, N)$ – набір N -релевантних змінних блоку G.

У блоці оцінки E (навколишнє середовище) проводяться розрахунки ризиків, пов'язаних зі впливом екологічних факторів на діяльність підприємства, охоплює такі аспекти, як: ефективність екологічного менеджменту, вплив на довкілля, зміни клімату та використання ресурсів.

Екологічний компонент оцінюється на основі комплексного аналізу 4 груп показників.

Ці показники спрямовані на вивчення основних аспектів екологічної складової діяльності підприємства, зокрема:

1. Екологічний менеджмент: оцінюється, наскільки якісно підприємство керує питаннями охорони

Таблиця 1

Категорії відповідності підприємства ESG-критеріям

Категорія	Опис категорії	Рівень	Значення середнього бала	Опис рівня
А – Просунутий	Підприємства демонструють найвищу ефективність і відповідність критеріям. Вони досягають значних успіхів у своїй діяльності, мають сталий розвиток, високу ефективність управління та стійкість на ринку	A++	>0,9-1,0	Максимальний
		A+	>0,8-0,9	Дуже високий
		A	>0,7-0,8	Високий
В – Зростаючий	Підприємства знаходяться у процесі зростання та вдосконалення. Вони працюють над покращенням своїх екологічних, соціальних та управлінських показників, але їм ще необхідно зробити значні зусилля для досягнення вищих стандартів	V++	>0,6-0,7	Достатній
		V+	>0,5-0,6	Середній
		V	>0,4-0,5	Помірно слабкий
С – Початковий	Підприємства на цьому рівні тільки починають свій шлях до впровадження стандартів сталого розвитку та ESG. Їхні показники ще слабкі, і вони потребують значних поліпшень у всіх сферах своєї діяльності	C++	>0,3-0,4	Слабкий
		C+	>0,2-0,3	Мінімальний
		C	>0,1-0,2	Обмежений

Джерело: сформовано автором

довкілля (наявність стратегії або екологічної політики, стандарти управління, судові процеси,

приписи або штрафи з боку наглядових органів, а також екологічні освітні програми) (табл. 2).

Таблиця 2

Група показників та критерії оцінки блоку «E1. Екологічний менеджмент»

Показник	Бали		
	1	0,5	0
E1.1. Система екологічного менеджменту	впроваджена	на стадії впровадження	відсутня
E1.2. Стратегія або політика в галузі охорони довкілля	існує публічна стратегія	існує політика охорони довкілля	відсутня
E1.3. Наявність екологічних вимог до постачальників	існують екологічні вимоги та система аудиту	існують екологічні вимоги, але система аудиту відсутня	відсутня
E1.4. Наявність аварій, інцидентів або спірних екологічних ситуацій, що спричинили соціально-екологічні збитки	відсутні	мають локальний характер, наслідки усунуті	виходять за межі території підприємства або мають повторюваний характер
E1.5. Екологічна освіта	проводяться освітні екологічні заходи	проводяться епізодично	заходи не проводяться

Джерело: сформовано автором

- Вплив на довкілля: аналізується безпосередній вплив діяльності підприємства на навколишнє середовище (забруднення повітря, водовідведення, землекористування, управління відходами та упаковкою, збереження біорізноманіття). Вплив на довкілля через діяльність клієнтів, зокрема при здійсненні інвестицій чи фінансування, розвиток зелених і сталих продуктів, частка ESG-активів (табл. 3).
- Зміна клімату – у цій групі оцінюється, наскільки підприємство враховує глобальні зміни клімату у своїй діяльності (ставлення до кліматичних ризиків, наявність програм адаптації, участь у міжнародних і національних ініціативах) (табл. 4).

- Використання ресурсів: у цій групі аналізується ефективність використання підприємством ресурсів, таких як вода, енергія, та реалізація програм збереження ресурсів (табл. 5).

Блок оцінки S (соціальна політика) являє собою оцінку соціальних ризиків, пов'язаних із діяльністю підприємства. У рамках запропонованої методології блок S оцінює, наскільки підприємство враховує інтереси своїх стейкхолдерів: співробітників, клієнтів, місцевих громад, підрядників і постачальників, а також дотримується прав людини та оцінює свій вплив на суспільство.

Соціальна політика підприємства оцінюється на основі всебічного аналізу чотирьох груп показників, які відображають основні аспекти соціальної політики у його діяльності:

Таблиця 3

Група показників та критерії оцінки блоку «Е2. Вплив на довкілля»

Показник	Бали		
	1	0,5	0
E2.1. Питомі валові викиди забруднюючих речовин в атмосферу	тенденція до зниження протягом останніх трьох років	на одному рівні протягом останніх трьох років або динаміка є різноспрямованою	зростають протягом останніх трьох років
E2.2. Питомі валові викиди парникових газів в еквіваленті CO ₂	тенденція до зниження вуглецевого сліду протягом останніх трьох років	на одному рівні протягом останніх трьох років або динаміка є різноспрямованою	зростають або дані про викиди CO ₂ відсутні
E2.3. Скид стічних вод у поверхневі водойми	проходять через очисні споруди, протягом останніх трьох років відсутні випадки перевищення нормативів	відповідає нормативам, можливі поодинокі випадки перевищення нормативів, шкоди поверхневим водним джерелам не завдано	перевищують нормативи, значний вплив на поверхневі природні джерела води
E2.4. Площа забруднених земель	зменшується за рахунок рекультивачії	залишається на одному рівні протягом останніх трьох років	зростає
E2.5. Наявність програми екологічного моніторингу рекультивованих земель	існує і результати публікуються у відкритому доступі	існує, але результати не публікуються у відкритому доступі	відсутня
E2.6. Частка перероблених та утилізованих відходів 1–4 класу небезпеки	утилізується/переробляється ≥ 80 %	утилізація від 50 % до 80 %	утилізується < 50 %
E2.7. Частка перероблених та утилізованих відходів (5 класу небезпеки)	утилізується/переробляється ≥ 80 %	утилізація від 50 % до 80 %	утилізується < 50 %
E2.8. Наявність програми роздільного збору побутових відходів для переробки	впроваджена	впроваджені окремі елементи	відсутня

Джерело: сформовано автором

Таблиця 4

Група показників та критерії оцінки блоку «Е3. Ініціативи, пов'язані зі змінами клімату»

Показник	Бали		
	1	0,5	0
E3.1. Наявність ризиків, пов'язаних із змінами клімату, серед переліку актуальних ризиків для підприємства	визначено основні соціально-екологічні ризики, пов'язані зі змінами клімату, і вони є предметом постійного моніторингу	декларує, що ризики, пов'язані зі змінами клімату, для неї не актуальні	ризики, пов'язані зі змінами клімату, відсутні серед актуальних ризиків для підприємства
E3.2. Наявність програми адаптації до змін клімату	є програма адаптації до змін клімату (визначено склад ризиків для компанії та реалізуються заходи з управління цими ризиками)	програма адаптації відсутня / ці ризики не є релевантними для компанії / реалізуються окремі заходи з управління ризиками без визначення їх складу	не ідентифікує ризики, пов'язані зі змінами клімату, та не реалізує жодних заходів з управління цими ризиками (підхід «business as usual»)
E3.3. Участь у добровільних ініціативах у галузі сталого розвитку	бере участь у двох і більше експертних радах, робочих групах або інших аналогічних ініціативах у галузі сталого розвитку	бере участь в одній експертній раді, робочій групі або іншій аналогічній ініціативі у галузі сталого розвитку	не бере участі в жодній експертній раді, робочій групі або іншій аналогічній ініціативі у галузі сталого розвитку

Джерело: сформовано автором

1. Суспільство – оцінюються соціальні вкладення та розвиток регіонів, де присутнє підприємство, а також благодійні та волонтерські ініціативи (табл. 6).

2. Людський капітал – оцінює кадрову політику та соціальну підтримку співробітників, включаючи надання пільг, медичне страхування, пенсійне забезпечення та соціальні програми (табл. 7).

Таблиця 5

Група показників і критерії оцінки блоку «Е4. Використання ресурсів»

Показник	Бали		
	1	0,5	0
Е4.1. Водоспоживання	питомий показник водоспоживання для власних потреб (на тонну продукції, одиницю продукції або на виручку) за останні три роки демонструє тенденцію до зниження	питомий показник водоспоживання для власних потреб (на тонну продукції, одиницю продукції або на виручку) за останні три роки залишається на одному рівні або має змішану тенденцію	питомий показник водоспоживання для власних потреб (на тонну продукції, одиницю продукції або на виручку) за останні три роки зростає
Е4.2. Наявність програми з підвищення енергоефективності	розроблена програма з підвищення енергоефективності та/або економії енергії / палива, реалізований комплекс заходів, досягнуто позитивних результатів	впроваджуються окремі заходи, спрямовані на підвищення енергоефективності та/або економії енергії/палива, але вони не оформлені у програму	відсутні будь-які заходи, спрямовані на підвищення енергоефективності та/або економії енергії/палива
Е4.3. Питомі показники енергоефективності	питомі показники енергоефективності (споживання енергії на тонну продукції, одиницю продукції або на виручку) знижуються протягом останніх трьох років	питомі показники енергоефективності (споживання енергії на тонну продукції, одиницю продукції або на виручку) стабільні протягом останніх трьох років	питомі показники енергоефективності (споживання енергії на тонну продукції, одиницю продукції або на виручку) зростають протягом останніх трьох років

Джерело: сформовано автором

Таблиця 6

Група показників та критерії оцінки блоку «S1. Суспільство»

Показник	Бали		
	1	0,5	0
S1.1. Соціальні інвестиції	підприємство регулярно реалізує або бере участь у проєктах, які можна віднести до соціальних	підприємство реалізує або бере участь в одиничних проєктах, які можна віднести до соціальних	соціальні проєкти відсутні
S1.2. Благодійність	підприємство має комплексну програму благодійності	підприємство реалізує окремі або разові благодійні проєкти	підприємство не займається благодійною діяльністю
S1.3. Корпоративне волонтерство	підприємство має програму корпоративного волонтерства	підприємство реалізує окремі або разові волонтерські проєкти	підприємство не здійснює волонтерську діяльність

Джерело: сформовано автором

Таблиця 7

Група показників та критерії оцінки блоку «S2. Людський капітал»

Показник	Бали		
	1	0,5	0
S2.1. Середня заробітна плата	середня зарплата на підприємстві вища за середню по галузі	середня зарплата на підприємстві дорівнює середньому рівню по галузі	середня зарплата на підприємстві нижча за середній рівень по галузі
S2.2. Коефіцієнт травматизму	показник нижчий, ніж в середньому по галузі, або близький до нульового значення протягом останніх трьох років	показник дорівнює середньому по галузі або демонструє тенденцію до зниження	показник демонструє тенденцію до погіршення
S2.3. Наявність програм розвитку персоналу / навчання співробітників	у підприємства є програми навчання, підвищення кваліфікації, додаткової освіти для співробітників та/або програми субсидування навчання	програми навчання персоналу обмежені стандартними кваліфікаційними курсами або тренінгами	програми відсутні
S2.4. Коефіцієнт плинності кадрів	коефіцієнт нижчий, ніж в середньому по галузі, або (за відсутності середнього по галузі) показник демонструє тенденцію до зниження протягом останніх трьох років	коефіцієнт дорівнює середньому по галузі або демонструє змішану динаміку протягом останніх трьох років	коефіцієнт плинності вищий, ніж в середньому по галузі або демонструє тенденцію до зростання протягом останніх трьох років

Джерело: сформовано автором

3. Клієнти – показники цієї групи аналізують взаємодію підприємства з клієнтами, заходи з покращення якості, безпеки та доступності послуг, а також вплив підприємства на суспільство через його клієнтів. Ця група застосовується до фінансових і споживчих підприємств (табл. 8).
4. Права людини та запобігання дискримінації – ця група оцінює політику підприємства щодо дотримання прав людини, наявність механізмів для вирішення етичних питань, інклюзивності та гендерного балансу, а також вимоги до контрагентів щодо дотримання етичних норм і прав людини в бізнесі (табл. 9).

Блок оцінки G (корпоративне управління) спрямований на оцінку ризиків, пов'язаних із системою та практиками корпоративного управління на підприємстві. Ефективно працююча система корпоративного управління є ключовим фактором сталого розвитку й успішного виконання стратегії підприємства.

Корпоративне управління можна розглядати як важливий інструмент для зниження нефінансових ризиків підприємства.

У запропонованій методології корпоративне управління оцінюється як система взаємодії між акціонерами (учасниками), директорами, менеджментом та іншими зацікавленими сторонами.

Таблиця 8

Група показників та критерії оцінки блоку «S3. Клієнти»

Показник	Бали		
	1	0,5	0
S3.1. Якість і безпека продукції / послуг	наявність внутрішніх документів, що регламентують стандарти якості та безпеки продукції, а також наявність підрозділу, відповідального за впровадження і підтримання цих стандартів, або підрозділу, що здійснює функції контролю якості в усіх відділах (по всій мережі)	наявність внутрішніх документів, що регламентують стандарти якості та безпеки продукції, і їх підтримання в усіх відділах (по всій мережі)	впровадження і підтримання стандартів якості та безпеки продукції не формалізовано
S3.2. Відповідальний маркетинг	реалізуються підходи відповідального маркетингу (регулярна реалізація заходів та ініціатив з просування принципів і ідей сталого розвитку серед покупців, співробітників і партнерів)	підходи відповідального маркетингу не формалізовані, але компанія періодично бере участь у заходах та ініціативах з просування принципів і ідей сталого розвитку серед покупців, співробітників і партнерів	підприємство не реалізує підходи відповідального маркетингу

Джерело: сформовано автором

Таблиця 9

Група показників та критерії оцінки блоку «S4. Права людини»

Показник	Бали		
	1	0,5	0
S4.1. Гендерний баланс: частка жінок на керівних посадах	жінки на керівних посадах становлять $\geq 30\%$	жінки на керівних посадах становлять від 10 % до 30 %	жінки на керівних посадах становлять $< 10\%$
S4.2. Гендерний баланс: співвідношення чоловіків і жінок за категоріями працівників	підприємство публікує у відкритому доступі докладну інформацію про гендерний баланс і пояснення щодо гендерної динаміки та політики	підприємство публікує у відкритому доступі обмежену інформацію про гендерний баланс і не публікує дані щодо гендерної динаміки та політики	не публікує інформації про гендерний баланс і не має гендерної політики
S4.3. Віковий баланс: співвідношення працівників різного віку	підприємство публікує у відкритому доступі докладну інформацію про віковий баланс та політику щодо роботи з молодими спеціалістами, неповнолітніми працівниками та працівниками пенсійного віку	підприємство публікує у відкритому доступі обмежену інформацію про віковий баланс і не публікує дані про політику компанії щодо роботи з працівниками різного віку	підприємство не публікує інформацію про віковий баланс. Відомі випадки дискримінації за віком при прийомі на роботу
S4.4. Інклюзивність	існує програма з працевлаштування та прозора політика щодо працівників з обмеженими можливостями	є прозора політика і/або програми щодо працівників з обмеженими можливостями	програми та політики щодо працівників з обмеженими можливостями відсутні

Джерело: сформовано автором

Оцінка корпоративного управління базується на ретельному аналізі 8 груп показників. Ця структура показників дозволяє оцінити основні компоненти системи корпоративного управління:

1. Структура власності: у межах цієї групи аналізується прозорість структури власності та бенефіціарів, прозорість володіння, а також ділова репутція бенефіціарів (табл. 10).
2. Стратегія: оцінюється наявність опублікованої довгострокової стратегії підприємства, її відповідність ключовим викликам, ризикам і можливостям, а також інтеграція ESG-факторів у довгострокову стратегію (табл. 11).
3. Вплив акціонерів (учасників): оцінюється збалансованість впливу різних груп власників, наявність

випадків ігнорування інтересів меншоритарних акціонерів (учасників) або ситуацій, які можуть призвести до корпоративних конфліктів, процедури проведення загальних зборів акціонерів (учасників) (табл. 12).

4. Взаємодія зі стейкхолдерами: оцінюється стан системи стейкхолдер-менеджменту на підприємстві, рівні взаємодії та розкриття інформації в інтересах стейкхолдерів (табл. 13).
5. Система управління ризиками та внутрішнього контролю: аналізується наявність і функціонування системи управління ризиками та внутрішнього контролю, визначення завдань внутрішнього аудиту, наявність затвердженої нормативно-методологічної бази. (табл. 14).

Таблиця 10

Група показників і критерії оцінки блоку «G1. Структура власності»

Показник	Бали		
	1	0,5	0
G1.1. Прозорість структури власності та бенефіціарів	підприємство надає інформацію про структуру власності та бенефіціарів, інформація про діяльність найбільшого бенефіціара та його зв'язок із оцінюваним підприємством є публічною	підприємство надає інформацію про бенефіціарів, але відсутня публічна інформація про їхній зв'язок з оцінюваним підприємством	бенефіціари не відомі або підприємство не розкриває / не повністю розкриває інформацію про структуру власності та бенефіціарів
G1.2. Прозорість структури володіння	прозора структура володіння, інформація є публічною	підприємство надає інформацію про структуру володіння тільки на запит	структура володіння є непрозорою

Джерело: сформовано автором

Таблиця 11

Група показників та критерії оцінки блоку «G2. Стратегія»

Показник	Бали		
	1	0,5	0
G2.1. Наявність опублікованої довгострокової стратегії	наявність стратегії розвитку на короткостроковий, середньостроковий і довгостроковий періоди; високий рівень деталізації стратегії	наявність стратегії розвитку на середньостроковий і короткостроковий періоди; середній рівень деталізації документа	лише короткострокова стратегія розвитку, низький рівень деталізації або відсутність стратегії розвитку як окремого документа
G2.2. Наявність опису ключових впливів, ризиків та можливостей	стратегія містить опис ключових впливів, ризиків та можливостей у діяльності підприємства на коротко-, середньо- і довгостроковий періоди, зокрема щодо управління суттєвим економічним, екологічним і соціальним впливом підприємства або впливом, у якому воно бере участь або який можна пов'язати з його діяльністю через відносини з іншими сторонами	стратегія містить опис ключових впливів, ризиків та можливостей у діяльності підприємства лише на короткостроковий період, зокрема щодо управління суттєвим економічним, екологічним і соціальним впливом підприємства або впливом, у якому воно бере участь або який можна пов'язати з його діяльністю через відносини з іншими сторонами	в стратегії відсутній опис ключових впливів, ризиків та можливостей у діяльності підприємства, зокрема щодо управління суттєвим економічним, екологічним і соціальним впливом підприємства або впливом, у якому воно бере участь або який можна пов'язати з його діяльністю через відносини з іншими сторонами навіть у короткостроковій перспективі
G2.3. Інтеграція ESG-факторів у довгострокову стратегію	стратегія розроблена з урахуванням впливу ESG-факторів на діяльність підприємства у довгостроковій перспективі	стратегія розроблена з урахуванням впливу ESG-факторів на діяльність підприємства у короткостроковій перспективі	стратегія розроблена без урахування впливу ESG-факторів на діяльність підприємства навіть у короткостроковій перспективі

Джерело: сформовано автором

Таблиця 12

Група показників та критерії оцінки блоку «G3. Вплив акціонерів (учасників)»

Показник	Бали		
	1	0,5	0
G3.1. Збалансованість впливу різних груп акціонерів (учасників)	вплив різних груп акціонерів (учасників) збалансований, власники великих пакетів не чинять шкоди інтересам інших зацікавлених сторін	мали місце випадки ігнорування інтересів акціонерів (учасників) власниками великих пакетів	концентрація економічних інтересів і вплив акціонерів (учасників) на дії ради директорів і виконавчих органів здійснюється через володіння великими пакетами дочірніх компаній або контроль над ключовими споживачами й постачальниками
G3.2. Наявність конфліктів, суттєвих протиріч між групами акціонерів (учасників)	протиріччя між групами акціонерів (учасників) відсутні	наявність суттєвих протиріч і конфліктів	наявність суттєвих протиріч і конфліктів
G4.3. Процедури проведення загальних зборів акціонерів (учасників)	порядок і процедури забезпечують рівні можливості доступу для всіх акціонерів (учасників), своєчасне надання достатньої інформації	порядок і процедури забезпечують лише часткову рівність доступу акціонерів (учасників) і гарантують своєчасне надання інформації	порядок і процедури не забезпечують рівний доступ і своєчасне надання інформації для всіх акціонерів (учасників)

Джерело: сформовано автором

Таблиця 13

Група показників і критерії оцінки блоку «G4. Взаємодія зі стейкхолдерами»

Показник	Бали		
	1	0,5	0
G4.1. Використання стейкхолдер-менеджменту	Наявність і використання стейкхолдер-менеджменту	Впровадження та/або часткове використання стейкхолдер-менеджменту 0,5	відсутність стейкхолдер-менеджменту в компанії
G4.2. Стан системи стейкхолдер-менеджменту	Ідентифікація груп стейкхолдерів, оцінка рівня впливу, диференціація підходів і робота з групами	Ідентифікація груп стейкхолдерів і оцінка рівня впливу	Лише ідентифікація стейкхолдерів
G4.4. Зв'язки зі стейкхолдерами / Рівні взаємодії	двосторонні взаємовідносини зі стейкхолдерами, 3 аспекти взаємодії: консультації, включення, співпраця	односторонні взаємовідносини зі стейкхолдерами (від компанії до стейкхолдерів); використовується 1 аспект взаємодії – інформування	пасивні зв'язки або відсутність взаємодії

Джерело: сформовано автором

6. Розкриття інформації: оцінюється рівень і якість розкриття інформації: відповідність фінансової та нефінансової інформації національним і міжнародним стандартам, доступність, регулярність і своєчасність розкриття, а також ділова репутація аудитора (табл. 15).

7. Управління сталим розвитком: аналізується структура та рівень управління сталим розвитком на підприємстві: інтеграція ESG-питань через Раду Директорів, наявність підрозділу або директора з питань сталого розвитку, система ідентифікації та управління ризиками у сфері сталого розвитку (табл. 16).

Отже, запропонована методика оцінки відповідності підприємств ESG-критеріям на мікрорівні забезпечує системний підхід до аналізу відповідності підпри-

ємств критеріям сталого розвитку, враховуючи три основні компоненти: екологію (Environmental, E), соціальну відповідальність (Social, S) та корпоративне управління (Governance, G). Методологія ґрунтується на бальній системі оцінювання, де кожному з показників присвоюється оцінка 0, 0,5 або 1, що відображає рівень відповідності визначеним критеріям.

Середнє арифметичне балів за всіма трьома категоріями дозволяє отримати інтегральний показник ESG-відповідності підприємства, що класифікує його у три основні групи: передова (A), зростаюча (B) або початкова (C). Цей показник використовується для оцінки прогресу підприємства в досягненні цілей сталого розвитку та виявлення сфер для подальших покращень.

Екологічна складова (E) включає такі аспекти, як екологічний менеджмент, управління викидами та викорис-

Таблиця 14

Група показників і критерії оцінки блоку «G5 Управління ризиками та внутрішній контроль»

Показник	Бали		
	1	0,5	0
G5.1. Наявність та ефективність системи управління ризиками та внутрішнього контролю	наявність окремого структурного підрозділу, що здійснює управління ризиками; методології оцінки ризиків і процедур управління ризиками в діяльності підприємства	відсутній окремий структурний підрозділ з управління ризиками; наявність методології оцінки ризиків і процедур управління ризиками в діяльності підприємства	склад суб'єктів внутрішнього контролю та розподіл відповідних функцій, пов'язаних з управлінням ризиками, не визначені
G5.2. Закріплення обов'язків і завдань внутрішнього аудиту	у внутрішніх документах підприємства чітко визначені завдання внутрішнього аудиту, зокрема: оцінка ефективності системи внутрішнього контролю, оцінка ефективності системи управління ризиками, оцінка корпоративного управління	завдання підрозділу внутрішнього аудиту чітко не визначені; функції внутрішнього аудиту не передбачають одночасно оцінку ефективності системи внутрішнього контролю, оцінку ефективності системи управління ризиками та оцінку корпоративного управління	внутрішні документи, що визначають обов'язки, відсутні

Джерело: сформовано автором

Таблиця 15

Група показників та критерії оцінки блоку «G6 Розкриття інформації»

Показник	Бали		
	1	0,5	0
G6.1. Нефінансова інформація: відповідність розкриття національним і міжнародним стандартам	нефінансова звітність підготовлена відповідно до міжнародних стандартів (GRI, IIRC, SASB, TCFD, CDP, GSI (ЮНКТАД), CDSB тощо)	нефінансова звітність відповідає національним рекомендаціям або галузевим стандартам	нефінансова звітність відсутня
G6.2. Фінансова інформація: періодичність розкриття	інформація розкривається регулярно на щоквартальній або піврічній основі	інформація розкривається регулярно на щорічній основі	інформація не розкривається або розкривається рідше одного разу на рік
G6.3. Фінансова інформація: відповідність розкриття національним і міжнародним стандартам	фінансова звітність відповідає міжнародним стандартам, є аудиторські висновки та презентації для інвесторів	фінансова звітність відповідає національним стандартам, є аудиторський висновок	фінансова звітність не розкривається

Джерело: сформовано автором

Таблиця 16

Група показників та критерії оцінки блоку «G6 Розкриття інформації»

Показник	Бали		
	1	0,5	0
G7.1. Наявність підрозділу або директора / топ-менеджера зі сталого розвитку	наявність окремого підрозділу або менеджера / директора, відповідального за сталий розвиток	функції закріплені за різними підрозділами, кожен у своїй галузі	відсутні закріплені функції щодо сталого розвитку
G7.2. Виявлення і управління ризиками у сфері сталого розвитку	Відповідні функції закріплені за окремим підрозділом	Відповідні функції закріплені за підрозділом управління ризиками та/або іншими відповідними підрозділами	Відсутні закріплені функції з управління ризиками у сфері сталого розвитку
G7.3. Ключові показники ефективності (KPI)	призначені ключові показники ефективності (KPI) для виконання цілей стратегії сталого розвитку та впровадження ESG-принципів у діяльність підприємства, розмір винагороди залежить від виконання KPI	призначені ключові показники ефективності (KPI), але розмір винагороди не залежить від їх виконання	ключові показники ефективності щодо виконання цілей стратегії сталого розвитку та впровадження ESG-принципів відсутні

Джерело: сформовано автором

тання природних ресурсів. Соціальна складова (S) оцінює вплив підприємства на громаду, його кадрову політику та дотримання прав людини. Корпоративне управління (G) аналізує структуру власності, стратегію управління та систему внутрішнього контролю. Таким чином, методика дозволяє підприємствам здійснювати всебічний аналіз їхньої діяльності з точки зору сталого розвитку, надаючи чіткі критерії для оцінки та допомагаючи ідентифікувати напрямки для покращення в кожній з трьох сфер.

Висновки. Таким чином ефективне використання земельних ресурсів в менеджменті територіальних громад потребує інтегрованого підходу та використання різноманітних інструментів.

Зокрема, важливість впровадження геоінформаційних систем, економічних механізмів, планування розвитку та зонування земель, встановлення екологічних стандартів, залучення громадськості та навчання у сфері ефективного використання землі відображена в науковій літературі та практичних досліджах. Використання цих інструментів разом сприятиме підвищенню ефективності використання земельних ресурсів територіальними громадами в Україні, що є важливим для сталого розвитку та підтримки життєздатності громад.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тивончук О. ESG-рейтинги компаній – сутність та особливості формування. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 6 (67). С. 104–113.
2. Деліні М. М. Індексний метод в оцінці соціально-економічної відповідальності підприємництва: міжнародний та український досвід. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2017. Вип. 6 (1). С. 63–69.
3. Васильчук І. П. Роль соціально-відповідальних індексів у підтримці сталого розвитку корпорацій. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 672–675.
4. Escrig-Olmedo E., Munoz-Torres M. J., Fernandez-Izquierdo M. A. Socially responsible investing: sustainability indices, ESG rating and information provider agencies. *International Journal of Sustainable Economy*. 2010. Vol. 2 (4). P. 442–461.
5. Güney T. Renewable energy, non-renewable energy and sustainable development. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*. 2019. Vol. 26 (5). P. 389–397.
6. Jacquet-Lagrece E., Siskos Y. Preference disaggregation: 20 years of MCDA experience. *European Journal of Operational Research*. 2001. Vol. 130 (2). P. 233–245.
7. Saaty T. L., Peniwati K. *Group Decision Making: Drawing out and Reconciling Differences*. Pittsburgh, Pennsylvania: RWS Publications, 2008. 385 p.
8. Voronko-Nevidnycha T., Sobchyshyn V., Nosenko V., Khrypko A., Katrych D. Implementation of ESG principles in the functioning of agri-food enterprises in the context of ensuring capitalization strategy. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2023. Vol. 8. No. 3. P. 171–176.

REFERENCES

- Dielini, M. M. "Indeksnyi metod v otsintsi sotsialno-ekonomichnoi vidpovidalnosti pidpriemnytstva: mizhnarodnyi ta ukrain-skyi dosvid" [The Index Method in Assessing Social and Economic Responsibility of Entrepreneurship: International and Ukrainian Experience]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*, no. 6(1) (2017): 63-69.
- Escrig-Olmedo, E., Munoz-Torres, M. J., and Fernandez-Izquierdo, M. A. "Socially responsible investing: sustainability indices, ESG rating and information provider agencies". *International Journal of Sustainable Economy*, vol. 2 (4) (2010): 442-461.
- Güney, T. "Renewable energy, non-renewable energy and sustainable development". *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, vol. 26 (5) (2019): 389-397.
- Jacquet-Lagrece, E., and Siskos, Y. "Preference disaggregation: 20 years of MCDA experience". *European Journal of Operational Research*, vol. 130 (2) (2001): 233-245.
- Saaty, T. L., and Peniwati, K. *Group Decision Making: Drawing out and Reconciling Differences*. Pittsburgh, Pennsylvania: RWS Publications, 2008.
- Tyvonchuk, O. "ESG-reitynhy kompanii - sutnist ta osoblyvosti formuvannia" [ESG Ratings of Companies - the Essence and Peculiarities of Formation]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 6(67) (2020): 104-113.
- Vasylchuk, I. P. "Rol sotsialno-vidpovidalnykh indeksiv u pidtrymtsi staloho rozvytku korporatsii" [The Role of Socially Responsible Indices in Supporting the Sustainable Development of Corporations]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 2 (2015): 672-675.
- Voronko-Nevidnycha, T. et al. "Implementation of ESG principles in the functioning of agri-food enterprises in the context of ensuring capitalization strategy". *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, vol. 8, no. 3 (2023): 171-176.

Стаття надійшла до редакції 05.09.2024 р.

Статтю прийнято до публікації 23.09.2024 р.